

TEHNOLOGIJE ELEKTRONSKEGA POSLOVANJA

SPREMNA BESEDA TEMATSKI ŠTEVILKI REVIJE

Jože Gričar

Elektronsko poslovanje zajema uporabo vseh oblik informacijske in komunikacijske tehnologije v poslovnih procesih med trgovinskimi, proizvodnimi in storitvenimi organizacijami, ponudniki podatkov, državno upravo in potrošniki. Sedaj je že vidno, da spreminja načine ustvarjanja proizvodov in storitev ter njihovega posredovanja od proizvajalcev do potrošnikov. Tisti, ki poslujejo elektronsko, lahko uživajo vrsto prednosti. Na primer: hitreje odkrivajo najugodnejšega ponudnika želenega proizvoda ali storitve na poljubni lokaciji v svetu ob poljubnem času; lahko pocenijo poslovne transakcije v zvezi s trženjem, oblikovanjem in proizvodnjo, pridobivanjem in izvajanjem naročil ter transportom; neposredno dostopajo do potencialnega kupca ali potrošnika z možnostjo oblikovanja posebno prirejene ponudbe. Elektronsko poslovanje je ugodno za njihove partnerje, saj posel lahko opravijo praktično v trenutku, brez zamudnega izmenjavanja papirjev. Za elektronsko poslovanje postaja zlasti pomemben internet, ki bo najbrž še bolj spremenil način poslovanja, kot ga je uvedba osebnega računalnika.

Očitno postaja, da ni nobenega pravega razloga več, da se še naprej vztraja na tradicionalnih oblikah poslovanja s papirji in podpisi, če je na voljo ustrezna tehnologija in so izpolnjeni pogoji za varno poslovanje. Zato je na mednarodni ravni v teku več pobud za čimprejšnjo pravno ureditev elektronskega poslovanja in elektronskega podpisa (Evropska unija, UNCTAD, OECD, OZN, Svetovna trgovinska organizacija). Tem prizadevanjem se pridružuje tudi Slovenija (Zakon o elektronskem poslovanju in elektronskem podpisu, osnutek - delovno besedilo - 2.6.1999. Center vlade za informatiko Republike Slovenije). Pravna urejenost te sodobne oblike poslovanja bo še bolj odprla pot uvajanju novih tehnologij poslovanja. Nanje se morajo informatiki pripraviti. Tega se zavedajo tudi direktorji informatike v Sloveniji, ki se občasno sestajajo in se pogovorijo o priložnostih, ki jih nove tehnologije prinašajo poslovanju njihovih organizacij (Izraba informacijske tehnologije za elektronsko poslovanje. Drugi sestanek direktorjev informatike, Lek d.d. Ljubljana, 10. novembra 1999).

Ko gre za tehnologijo elektronskega poslovanja, je primerno razlikovati več vrst poslovnih povezav. Zlasti pomembne so organizacija-organizacija (business-to-business), organizacija-potrošnik (business-to-consumer), navidezna (virtualna) organizacija - potrošnik. Za različne vrste povezav so potrebne različne vrste tehnologij, za njihovo uvajanje pa je potrebno izbrati ustrezne pristope.

Tudi v zvezi z elektronskim poslovanjem se postavlja vprašanje ali narediti sam ali kupiti ustrezno tehnološko rešitev. Medtem ko je za potrebe notranjega poslovanja organizacije že mogoče najti na trgu vrsto računalniških rešitev, jih za potrebe medorganizacijskega poslovanja še ni zadosti na voljo. Računalniških rešitev za povezovanje organizacije z organizacijo na trgu manjka, povpraševanje pa se povečuje. Mogoče je pričakovati naraščajoče pomanjkanje informatikov, usposobljenih za elektronsko poslovanje.

Povezovanje med (večjimi) organizacijami sloni na uporabi tehnologije ripa - računalniškega izmenjavanja podatkov (EDI - Electronic Data Interchange) in bo pri tem najbrž v veliki meri tudi ostalo. Kajti rip ne le odpravlja problem zajemanja podatkov, ampak omogoča tudi povezovanje računalniških rešitev (aplikacij), kar je v velikih organizacijah izredno pomembno za zagotavljanje dobav ravno ob pravem času. Očitna pa je potreba po standardih odprtega elektronskega poslovanja (open e-Commerce), kot je naprimer standard XML, ki je v procesu potrjevanja. Ta standard bo v primerjavi s sedanjimi standardi (UN/EDIFACT ali ANSI.X12 omogočil poenostavitev vrste postopkov), ostala pa bo dosežena pridobitev, da organizacije lahko izmenjujejo strukturirana sporočila.

Organizacijam so sedaj potrebne celovite rešitve v smislu infrastrukture elektronskega poslovanja.

Veliki ponudniki informacijske tehnologije, ki vsak za sebe skušajo zagotavljati infrastrukturo elektronskega poslovanja, naj bi sodelovali v večji meri. Zagotavljali naj bi poenostavljene in posplošene rešitve, prek katerih se bodo lahko povezovali vsi poslovni partnerji medsebojno prepletenih poslovnih verig.

Glavna korist uvajanja sodobnih tehnologij elektronskega poslovanja bo v povezovanju obstoječih rešitev in prenovi procesov in ne toliko v pridobivanju dodatnih poslov z uvajanjem interneta kot novega načina komuniciranja s partnerji. Organizacije, ki so dozorele za tako povezovanje, kažejo smer razvoja organizacij nove generacije – organizacije "cybercorp", ".Com". Smer razvoja organizacij je sedaj vidna: na elektronskem poslovanju zasnovana, svetovno usmerjena organizacija.

Za uspešno uvajanje in uporabo tehnologij elektronskega poslovanja se kot pomembno kaže vprašanje, kam v organizacijskem smislu sodi vsa dejavnost v zvezi z elektronskim poslovanjem. V praksi lahko opazimo, da se znotraj organizacij pojavlja posebna organizacijska celota, imenovana "elektronsko poslovanje". Organizacijske oblike so lahko različne, imajo pa nekaj skupnih značilnosti: procesna usmeritev; vzpostavljanje povezav prek klasičnih funkcionalnih (oddelčnih) meja; močne povezave z logistiko, izvozom-uvozom, prodajno operativno, marketingom in financami; sestavina strategije izbora partnerjev; pomoč partnerjem pri vzpostavljanju in vzdrževanju elektronskih povezav; poročanje članu uprave. V nekaterih večjih organizacijah je za elektronsko poslovanje zadolžen eden izmed članov uprave (podpredsednik). Gre za

navidezno, virtualno organizacijsko enoto, ki je za poslovanje organizacije vse bolj pomembna. Predstojnik organizacijske enote elektronskega poslovanja v eni izmed slovenskih bank ugotavlja, da je ravno odločitev o vzpostavitvi enote elektronskega bančništva leta 1996 omogočila potrebni zagon uvajanja tehnologij elektronskega poslovanja.

Elektronsko poslovanje ni namenjeno le velikim organizacijam. Z njim vprašanje velikosti organizacije pravzaprav izginja, saj ni pomembno, kako je neka organizacija velika, ampak kako živahna, odzivna, hitra in prilagodljiva je. V velikih organizacijah, ki so si izgradile povezave z najpomembnejšimi partnerji, ugotavljajo, da so njihove povezave z velikim številom malih, sicer pomembnih partnerjev, še vedno papirne. Kljub mnogim odprtim vprašanjem v zvezi z elektronskim poslovanjem malih podjetij je vendarle potrebno reči, da ni nobenega zadržka, zakaj ga mala organizacija ne bi pričela postopno uvajati takoj. Za začetek je zadosti, da si zagotovi priključek na internet in prične uporabljati elektronsko pošto. Internet obeta nove rešitve za povezovanje večjih organizacij z manjšimi. Uvajanje novih tehnologij elektronskega poslovanja pa je za male organizacije zelo zahtevno. Na voljo bodo morale imeti poenostavljene, poceni, odprte rešitve.

S povabilom k predložitvi prispevkom o tehnologiji elektronskega poslovanja smo želeli spodbuditi avtorje, da objavijo teoretska in praktična spoznanja, do katerih so pri svojem raziskovalno-razvojnem delu prišli. Zbrano gradivo predajamo v presojo javnosti.